

■ CONVIVENZA

In homo sapiens sper neandertalers

VIOLA CADRUVI

Jau na ma lament betg pervi dal vegnir pli vegl. Il cuntrari. Jau sun ina da las paucas en mes conturn che sa legra sinceramain sin ses 30avel anniversari. 30 – quant cool è quai? Cun 30 èn ins finalmain insatgi. Finalmain creschì. Betg pli ina «dals giuvens» ch’ins na po tuttina betg prender serius. Cun in da dus davant val’ins simplamain en me-mia blers champs da la vita anc sco pischarotta.

Dentant hai jau stui constatar che glied da mia vegliadetgna, mia generaziun, la generaziun Y, ils millenials, è bler main creschida che la generaziun suenter nus. Ina collega da mai ha dacurt fatg ina tura cun ses nev da 17 onns. Da la partida eran els dus ed ina grupp da quatter umens da nossa generaziun. «Jau na taidlel gea gnanc pli, cura che tals tips discurren», m’ha ella raquintà pli tard. «Ma da vesair mes nev, in giuven da la generaziun Z topinfurmada, sper mes commillenials ... Quai è stà sco da vesair in homo sapiens sper ina grupp da neandertalers. Mes nev mo guardava mintgamai sin mai cun in’egliada irritada, cura che quels faschevan in tup spruh. «Manegian quels serius quai?», pareva el da dumandar. Ed jau na saveva gnanc tge responder.»

Jau n’avess era betg savì tge dir. Jau na sun num-

nadamain betg meglra, sco che jau hai badà. La stad passada durant in gentar leva jau declerar tgi che saja l’actura Scarlett Johansson. Ed jau n’hai pelvair gi nagina meglra descripziun che: «Oh, sas, quella cun las tet-tas.» Mes collegas han ris. L’amia dad in dad els (annada 2000) ha dentant respundì da quai setg: «Quella ha tettas? Propi?», ed jau sun immediat ma turpegiada. Tge tabalori da surpigliar la moda masculina da s’articular davart las dunnas.

Jau hai stui vegnir 29 per realisar che jau sun ina part dal problem. Jau e mes amis. Tutenina hai jau realisà che jau fatsch anc savens part da discurs e da sgnoccas discriminantas. Jau hai amis che fan sgnoccas da dunnas, da gidieus, da muslims, da glied da colur, da gruppas discriminadas e marginalisadas, e quai senza reflectar. Els na sa vesan betg sco antisemits, rassists u sexistis, perquai ch’els èn sanesters e liberals. Els fan «mo sgnoccas» e «na pensan gea betg

uschia». Pir ussa cumenz jau a vesair il muster davos talas sgnoccas. I va per pusanza, per mussar tgi ch’è il pli ferm, il pli crass. E quai vegn cuntanschi cun tagnair a mastrin gruppas minoritaras, cun reproducir ina masculinitad toxica. E co che la generaziun Z m’ha mussà, fatsch jau mezza part da tals discurs.

Po esser che mia generaziun fa meglier ina massa chaussas che las generaziuns precedentas. Nus reciclain, nus mangiain da-main charn, per nus èsi normal da cumbinar lavur e famiglia ... Ma sper la generaziun Z vesain nus simplamain ora vegls. U, na, atgnamain betg. Atgnamain vesain nus ora giuvens. Nus essan ils nunreflectads. Ils pischarots. Nus n’avain atgnamain anc betg merità da vegnir prendids serius. Nus n’avain betg merità da vegnir 30. Po esser che mes amis teman pervi da quai quest anniversari. Ma jau sper che nus vegnian a meritar quest anniversari rodund. In onn avainsa anc – almain jau.

Viola Cadruvi ha studegià germanistica, istorgia e rumantsch a l’Università da Turitg. Mintgatant lavura ella vi da sia dissertaziun e mintgatant sco scolasta, ma bunamain adina scriva ella.

La convivenza da linguas e culturas en il chantun Grischun – quai è il tema da la Convivenza, che cumpara mintgamai glindesdi en La Quotidiana ed en la Südostschweiz.